

ข้อคิดเห็นบางประการเกี่ยวกับความรับผิดทางอาญาของพยาน ในกระบวนการอนุญาโตตุลาการ

Some opinions regarding criminal liability of witnesses in the arbitration process

ภรมาภา อุดมวัฒน์ทวี*

บทคัดย่อ

พยานมีความสำคัญในกระบวนการพิจารณาคดี ไม่ว่าจะเป็นคดีแพ่ง คดีอาญา ในระบบกล่าวหาหรือในระบบไต่สวน การจะหาข้อเท็จจริงเพื่อนำมาพิสูจน์ความผิดหรือเพื่อเป็นการพิสูจน์การกระทำความผิดของผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยได้ ต้องใช้พยานหลักฐานต่าง ๆ ที่มีการนำเสนอเข้ามาในการพิจารณาคดี

กฎหมายในประเทศไทยได้มีการบัญญัติในเรื่องความรับผิดทางอาญาของพยานไว้ในประมวลกฎหมายอาญาในการพิจารณาคดีกระแสหลัก ซึ่งหากพยานเบิกความเท็จในการพิจารณาคดีในศาลหรือการนำสืบ การแสดงพยานหลักฐานอันเป็นเท็จในการพิจารณาคดีในศาลนั้นจะมีโทษตามประมวลกฎหมายอาญา

กระบวนการยุติธรรมในประเทศไทยนอกจากกระบวนการยุติธรรมกระแสหลักแล้ว ยังมีกระบวนการยุติธรรมทางเลือก โดยเฉพาะกระบวนการอนุญาโตตุลาการ ซึ่งมีการค้นหาความจริงคล้ายระบบศาล คือ การรับฟังพยานหลักฐาน แต่ทั้งนี้กฎหมายของไทยยังไม่มีการบัญญัติความรับผิดของพยานในกรณีหากมีการเบิกความเท็จ หรือการนำสืบ การแสดงพยานหลักฐานอันเป็นเท็จในกระบวนการอนุญาโตตุลาการ ซึ่งหากเปรียบเทียบกับความรับผิดของอนุญาโตตุลาการ ตามพระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ พ.ศ. 2545 แล้ว การรับฟังพยานหลักฐานในกระบวนการอนุญาโตตุลาการ อาจเกิดปัญหาการขาดความน่าเชื่อถือหรือไม่

คำสำคัญ: ความรับผิดของพยาน อนุญาโตตุลาการ

*อาจารย์ ดร.ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

Abstract

Witnesses are important in a hearing procedure both civil and criminal cases, In the inquisitorial system or the adversarial system, finding facts to prove the offense or to prove crime of the accused or the defendant requires various evidence presented in the case hearing.

The law in Thailand has been legislated regarding the criminal liability of witnesses in the criminal code in the mainstream case hearing. If a witness stated false information in the case hearing in the court or the examination. Showing false evidence in the case hearing in the court is punishable by the criminal law.

Regarding the justice system in Thailand apart from the mainstream one in Thailand, there is an alternative justice process especially the arbitration process which has the facts finding process comparing to the court system which is witness hearing. However, the law of Thailand does not specify the liability of witnesses in case of perjury or adduction, showing false evidence in the arbitration process. When comparing to the liability of the arbitration according to the Arbitration Act B.E. 2545, the case hearing for witnesses and evidence in the arbitration might cause the problem of reliability or not.

Keyword: Liability of witness, arbitration

บทนำ

ในกระบวนการพิจารณาคดี ไม่ว่าจะเป็นคดีแพ่ง คดีอาญาในระบบกล่าวหา หรือระบบไต่สวน การจะหาข้อเท็จจริงเพื่อเป็นการพิสูจน์ความผิดหรือ เพื่อเป็นการพิสูจน์การกระทำความผิดของผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยได้ คือพยานหลักฐานต่าง ๆ ที่มีการนำเสนอเข้ามาในการพิจารณาคดีคดี

พยานหลักฐานตามกฎหมายไทยแบ่งเป็นดังนี้ คือ

1. พยานบุคคล ซึ่งสามารถเข้าใจตอบคำถามได้ และเป็นผู้เห็น ได้ยิน หรือทราบข้อความเกี่ยวกับเรื่องที่จะให้การเป็นพยาน ซึ่งอาจเป็นประจักษ์พยานหรือพยานบอกเล่า
2. พยานผู้เชี่ยวชาญ คือ พยานบุคคล ซึ่งเป็นผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในศาสตร์สาขาใดสาขาหนึ่ง มาบอกความโดยการให้ความเห็น
3. พยานเอกสาร ได้แก่ เอกสารที่เป็นกระดาษ หรือวัตถุที่ทำให้ปรากฏข้อความเขียน พิมพ์ รูปภาพ ตัวเลข แผนผัง แบบ เช่น ตัวเลขพยานท้ายป็นเลขที่โฉนดที่ดิน

4. พยานวัตถุ วัตถุที่สามารถให้ศาลหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจสอบเพื่อหาข้อเท็จจริง

การพิจารณาพิพากษาคดี ศาลจะพิจารณาจากพยานหลักฐานต่าง ๆ ที่คู่ความนำมาเสนอคดี และพิจารณาพิพากษาคดีตามพยานหลักฐานดังกล่าวโดยยึดหลัก¹

1. หลักความเป็นอิสระในการชั่งน้ำหนักพยาน จะต้องกำหนดหลักประกันสำหรับคุ้มครองความเป็นอิสระของผู้พิพากษาไว้โดยชัดแจ้งโดยที่หลักประกันนั้นจะต้องเพียงพอที่จะทำให้ผู้พิพากษาพิพากษาคดีไปโดยไม่ต้องหวั่นเกรงอิทธิพลใด ๆ

2. หลักฟังความทุกฝ่าย ซึ่งหลักการหาความจริง จะแตกต่างกันตามระบบการพิจารณาคดีคือ

ระบบไต่สวน เป็นระบบที่ใช้อยู่ในกลุ่มประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร เช่น ประเทศฝรั่งเศส สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี เป็นต้น ในระบบนี้ศาลจะเป็นผู้สืบพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีโดยเป็นผู้ควบคุมการค้นหาความจริง การรวบรวมและตรวจสอบพยานหลักฐานต่าง ๆ รวมถึงการแสวงหาพยาน.

ระบบกล่าวหาเป็นระบบที่ใช้อยู่ในกลุ่มประเทศที่ใช้กฎหมาย Common Law เช่น ประเทศอังกฤษ ประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นต้น ผู้พิพากษาจะตั้งตนเป็นคนกลางคอยดูแลให้ทั้งสองฝ่ายได้ดำเนิน

คดีไปตามกติกาหรือกฎเกณฑ์ที่วางไว้อย่างเคร่งครัด ศาลจะต้องถือว่าทั้งโจทก์และจำเลยมีฐานะเท่ากัน ต้องฟังพยานที่ทั้งโจทก์และจำเลยนำมาจนกว่าจะพิจารณาคดีเสร็จ การดำเนินคดีในระบบกล่าวหาเป็นการต่อสู้เพื่อพิสูจน์ว่าฝ่ายใดมีหลักฐานยืนยันข้อกล่าวอ้างของตนดีกว่ากัน หากไม่ได้นำเสนอพยานหลักฐานต่อศาล ศาลก็ไม่อาจนำพยานหลักฐานอื่นมาเพื่อชี้ขาด ได้มีกฎเกณฑ์การสืบพยานที่เคร่งครัดมาก ศาลมีโอกาสดูแลพยานได้น้อย มีบทคัดพยานที่เด็ดขาด ไม่ยอมให้ศาลรับฟังพยานนั้นเข้าสู่สำนวนความและการใช้คำถามในการซักถามถามค้านและถามดั่งต้องเป็นไปตามเกณฑ์โดยเคร่งครัด

ความรับผิดชอบทางอาญาของพยาน

หลักการรับฟังพยานหลักฐานและการชั่งน้ำหนักพยานจึงมีความสำคัญ ดังนั้นกฎหมายจึงบัญญัติในเรื่องของความรับผิดชอบทางอาญาของพยานดังนี้

1. ในกรณีที่พยานเบิกความเท็จไว้ในประมวลกฎหมายอาญามาตรา 177 บัญญัติว่า “ผู้ใดเบิกความอันเป็นเท็จในการพิจารณาคดีต่อศาล ถ้าความเท็จนั้นเป็นข้อสำคัญในคดี ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าความผิดดังกล่าวในวรรคแรก ได้กระทำในการพิจารณาคดีอาญา ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปี และปรับไม่เกินหนึ่งแสนสี่หมื่นบาท”

¹ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและพยานชั้นสูง มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช หน่วยที่ 2 หน่วยที่ 11 และหน่วยที่ 12 (นนทบุรี: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2561) 40-49

ตัวอย่าง ในคดีแพ่งตามวรรคแรก เช่น คำพิพากษาฎีกา 2795/2539 โจทก์และจำเลยเคยเป็นสามีภริยากันมาก่อน ภริยาฟ้องขอหย่าสามี และขอเป็นผู้ใช้อำนาจปกครองบุตรตามคำเบิกความในคดีแพ่ง ตอนหนึ่งว่าสามีไม่เคยให้อะไรภริยาตลอดชีวิตสมรส เพื่อบ่งชี้ว่าสามีเป็นคนนิสัยตระหนี่ ไม่มีน้ำใจเอื้อเฟื้อและไม่เหมาะสมจะเป็นผู้ใช้อำนาจปกครองบุตร แต่ในทางพิจารณาได้ความว่าสามีโอนเงินให้ภริยาหลายครั้ง จึงเป็นข้อสำคัญในคดีภริยาทราบดีว่าคำเบิกความดังกล่าวเป็นความเท็จ จึงมีความผิดฐานเบิกความเท็จต้องระวางโทษจำคุก 1 ปี ปรับ 4,000 บาท รอการลงโทษ 2 ปี

ตัวอย่าง ในคดีอาญาตามวรรคสอง คำพิพากษาฎีกา 561/2508 จำเลยไม่ใช่นายช่วง แต่มาอ้างต่อศาลว่าเป็นนายช่วงและข้อเท็จจริงที่จำเลยเบิกความว่าได้รับเห็นเหตุการณ์จำเลยก็มิได้รับเห็นจริงกับจำเลยได้ลงนามปลอมของจำเลยจึงเป็นความผิดฐานปลอมเอกสารตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 264 อีกด้วย แต่จำเลยหาที่มีความผิดฐานปลอมเอกสารราชการตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 265 อีกมาตราหนึ่งไม่

1. ความผิดฐานนำสืบหรือแสดงพยานหลักฐานอันเป็นเท็จในการพิจารณาคดีและเป็นพยานหลักฐานในข้อสำคัญในคดีนั้น ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 180 บัญญัติว่า “ผู้ใดนำสืบหรือแสดงพยานหลักฐานอันเป็นเท็จในการพิจารณาคดี ถ้าเป็นพยานหลักฐานในข้อสำคัญในคดีนั้น ต้อง

ระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าความผิดดังกล่าวในวรรคแรก ได้กระทำในการพิจารณาคดีอาญา ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปี และปรับไม่เกินหนึ่งแสนสี่หมื่นบาท”²

ตัวอย่างคำพิพากษาฎีกาที่ 305/2508 แม้จำเลยจะยังมีได้นำสืบแต่ได้แสดงพยานหลักฐานเท็จต่อศาลแล้ว โดยส่งเอกสาร (หมาย จ.1) ซึ่งเดิมมีอยู่ 2 หลักฐาน แต่จำเลยส่งแสดงว่ามีหลักฐานเดียวยอมเป็นการแสดงพยานหลักฐานอันเป็นเท็จต่อศาลตามมาตรา 180 แล้ว

กระบวนการอนุญาตตุลาการ

กระบวนการยุติธรรมของไทยแบ่งเป็นกระบวนการยุติธรรมกระแสหลักซึ่งคือการนำคดีขึ้นสู่ศาลโดยพิจารณาคดีตามกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาซึ่งจะเกิดความล่าช้าและปัญหาการยอมรับผลการพิจารณาคดีของนานาชาติ ในปัจจุบันจึงมีการนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกซึ่งได้แก่ การเจรจาต่อรอง การไกล่เกลี่ยกระบวนการอนุญาตตุลาการมาใช้ โดยเฉพาะอนุญาตตุลาการในคดีที่เกี่ยวข้องกับการค้าระหว่างประเทศ สาเหตุที่มีการนำกระบวนการทางอนุญาตตุลาการมาใช้เนื่องจากมีความรวดเร็วไม่มีขั้นตอนยุ่งยาก ในขณะที่การดำเนินคดีในศาลการพิจารณาคดีมีความยุ่งยากและล่าช้ามากกว่า³

² พุดโน้ต (ต้นฉบับไม่มีมา)

³ ลาวัลย์ หอนพรัตน์ “ข้อคิดบางประการเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมทางเลือกในศาล” (2556) 4:2 วารสารวิชาการคณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ 48, 49.

พระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ พ.ศ. 2545 ของไทยได้นำหลัก การของอนุญาโตตุลาการการค้า ระหว่างประเทศ ของคณะกรรมการทางกฎหมาย ระหว่างประเทศแห่งสหประชาชาติหรือ UNCITRAL (United Nations Commission on International Trade Law) เป็นแบบอย่าง⁴

ในขณะที่การดำเนินคดีในชั้นศาล การพิจารณาคดีจะมีความยุ่งยากและล่าช้ามากกว่า อีกทั้ง หลักการ ในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีโดย อนุญาโตตุลาการนั้น คู่กรณีมีเสรีภาพในการเลือก ผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องที่พิพาทมาทำ หน้าที่อนุญาโตตุลาการ เลือกสถานที่ทำการ อนุญาโตตุลาการ และกฎหมายที่จะใช้บังคับแก่ ข้อพิพาท ทำให้การชี้ขาดข้อพิพาทรวดเร็วเป็นธรรมชาติ การพิจารณากระทำเป็นความลับ เฉพาะคู่กรณี ผู้เกี่ยวข้องเท่านั้นที่มีสิทธิในการเข้าร่วมพิจารณา จึงเป็นการรักษาชื่อเสียงของคู่กรณีและเป็นการรักษา ความลับทางธุรกิจของคู่กรณีด้วย อีกทั้งกระบวนการ อนุญาโตตุลาการเป็นการระงับข้อพิพาทที่ให้คู่กรณี ได้เจรจากันโดยตรงในลักษณะที่เป็นกันเองไม่เครียด จึงสามารถรักษาความสัมพันธ์ระหว่างคู่กรณี เพื่อให้ ยังสามารถประกอบธุรกิจกันต่อไปได้

ตามพระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ พ.ศ. 2545 หลักในการดำเนินกระบวนการอนุญาโตตุลาการ เมื่อนำข้อพิพาทเข้าสู่กระบวนการอนุญาโตตุลาการ การพิจารณาตัดสินอนุญาโตตุลาการ จะดำเนินใน ลักษณะที่คล้ายกับการพิจารณาคดีในศาล กล่าวคือ

คู่พิพาททุกฝ่ายจะเสนอพยานหลักฐาน ไม่ว่าจะ เป็น พยานเอกสาร พยานวัตถุ รวมถึงพยานบุคคล เพื่อ พิสูจน์ข้ออ้างหรือข้อตั้งของฝ่ายตน อนุญาโตตุลาการ จะอาศัยพยานหลักฐานต่าง ๆ ดังกล่าวเพื่อชี้ขาด ข้อพิพาท ดังนั้นพยานหลักฐานเหล่านี้จึงมีความ สำคัญอนุญาโตตุลาการในการอำนวยความสะดวก แก่คู่พิพาท หากพยานหลักฐานผิดเพี้ยนไปจากความ เป็นจริง ย่อมทำให้ผลของคดีไม่เป็นไปอย่างที่ควร จะเป็นทำให้คู่พิพาทฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่าย ไม่ได้รับความเป็นธรรม ดังกล่าวมาแล้วว่ากรณี เช่นนี้ หากเกิดขึ้นในชั้นศาล พยานอาจมีความผิด อาญา ตามมาตรา 177 แต่กรณีเดียวกันหากเกิดใน กระบวนการอนุญาโตตุลาการกลับไม่มีบัญญัติของ กฎหมายที่จะเอาผิดพยานเท็จได้ หากเทียบกับกรณี อนุญาโตตุลาการ ซึ่งมีการบัญญัติเป็นความผิดกรณี รับสินบนหรือผู้ให้สินบนแก่อนุญาโตตุลาการ ตาม มาตรา 23 ซึ่งบัญญัติว่า “อนุญาโตตุลาการไม่ต้อง รับผิดทางแพ่งในการกระทำตามหน้าที่ในฐานะ อนุญาโตตุลาการ เว้นแต่จะกระทำการโดยจงใจ หรือ ประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงทำให้คู่พิพาทฝ่ายใด ฝ่ายหนึ่งเสียหาย

อนุญาโตตุลาการผู้ใด เรียก รับ หรือยอม จะรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดสำหรับตนเอง หรือผู้อื่น โดยมีขอบเพื่อกระทำการหรือไม่กระทำ การอย่างใดในหน้าที่ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน สิบปีหรือปรับไม่เกิน หนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้ง ปรับ

⁴ รัชชัย สุวรรณพานิช, คำอธิบายพระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ พ.ศ. 2545 (กรุงเทพมหานคร: นิติธรรม, 2558) 33.

ผู้ใดให้ ขอให้หรือรับว่าจะให้ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดแก่อนุญาโตตุลาการเพื่อจูงใจให้กระทำการ ไม่กระทำการหรือประวิงการกระทำการใด อันมิชอบด้วยหน้าที่ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ” เป็นกรณีที่อนุญาโตตุลาการรับสินบนหรือผู้ให้สินบน ต้องรับผิดชอบทางอาญาสูงเท่ากับผู้พิพากษาที่รับสินบน หรือผู้ให้สินบนแก่ผู้พิพากษา⁵ ดังนั้นการศึกษารับผิดชอบทางอาญาของพยานผู้เบิกความเท็จ ไม่ว่าด้วยเหตุรับสินบนหรือความมีอคติ จึงเป็นประเด็นที่จำเป็นต้องศึกษาว่าการลงโทษทางอาญาแก่พยานเท็จ มีความจำเป็นเช่นเดียวกับการลงโทษอนุญาโตตุลาการรับสินบนหรือไม่

จึงเป็นกรณีปัญหาซึ่งควรพิจารณาถึงการรับฟังพยานหลักฐานของอนุญาโตตุลาการ ความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานที่คู่พิพาทเสนอ เพราะไม่มีกฎหมายบัญญัติถึงความรับผิดชอบของพยานดังกล่าว และศึกษาเปรียบเทียบความรับผิดชอบของอนุญาโตตุลาการ ซึ่งมีความรับผิดชอบตามพระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ พ.ศ. 2545 ทั้งทางแพ่งและทางอาญา

ข้อเสนอแนะ

ผู้เขียนเห็นว่าเมื่อกระบวนการอนุญาโตตุลาการมีการรับฟังพยานและพยานมีความสำคัญในการแสวงหาข้อเท็จจริงเช่นเดียวกับการดำเนินคดีในศาล ดังนั้นจึงควรมีการกำหนดความรับผิดชอบทางอาญาของพยานในกระบวนการอนุญาโตตุลาการไว้ เช่นเดียวกับความรับผิดชอบทางอาญาของพยานในศาลซึ่งมีบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญามาตรา 177 และมาตรา 180 และควรมีการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมโดยเปรียบเทียบกระบวนการยุติธรรมกระแสหลักกับกระบวนการอนุญาโตตุลาการและเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศอย่างเป็นระบบต่อไป

⁵ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 201 บัญญัติว่า “มาตรา 201 ผู้ใดเป็นเจ้าพนักงานในตำแหน่งตุลาการ พนักงานอัยการ ผู้ว่าคดี หรือพนักงานสอบสวน เรียก รับ หรือยอมจะรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดสำหรับตนเองหรือผู้อื่นโดยมิชอบเพื่อกระทำการหรือไม่กระทำการอย่างใดในตำแหน่ง ไม่ว่าการนั้นจะชอบหรือมิชอบด้วยหน้าที่ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงยี่สิบปี หรือจำคุกตลอดชีวิต และปรับตั้งแต่หนึ่งแสนบาทถึงสี่แสนบาท หรือประหารชีวิต”.

บรรณานุกรม

คิงงาม คงตระกูล, *ระบบไต่สวนในกฎหมาย วิธีพิจารณาคดีปกครองไทย* (นิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2546).

คณิต ณ นคร, *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา 12* (กรุงเทพมหานคร: นิติธรรม, 2542).

จรัญ ภัคธีรนากุล, *กฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน* (กรุงเทพมหานคร: นิติธรรม, 2562).

รัชชชัย สุวรรณพานิช, *คำอธิบายพระราชบัญญัติอนุญาตไต่สวน พ.ศ. 2545* (กรุงเทพมหานคร: นิติธรรม, 2558).

ลาวัลย์ หอนพรัตน์ “ข้อคิดบางประการเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมทางเลือกในศาล” (2556) 4:2 *วารสารวิชาการคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ*.

Berg A., *The New York Convention of 1958* (The Netherlands: Kluwer Law and Taxation Publishers, 1981).

Craig W, Park W. and Paulsson J., *International Chamber of Commerce Arbitration* (New York: Oxford University Press, 1990).

David R., *Arbitration in International Trade* (The Netherlands: Kluwer Law and Taxation Publisher, 1985).

